

MUTAXASSISLIK FANLARINI O‘QITISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INTEGRATIV YONDASHUV

Kamolova Nigora

Xadjamuratova Zulfiya

UMFT Universiteti, 550-guruh

Talabalari Fan: Mutaxassislikka kirish

O‘qituvchi: **Haydarov Sulaymon**

Annotatsiya: Mazkur maqolada mutaxassislik fanlarini o‘qitish jarayonida integrativ yondashuvning o‘rni, uning ta’lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati, shuningdek, amaliy jihatdan qo‘llash imkoniyatlari haqida so‘z yuritiladi. Integratsiya tushunchasi ta’lim tizimida fanlararo bog‘liqlikni kuchaytirish, nazariya va amaliyot o‘rtasida uzviy aloqani ta’minlash vositasi sifatida talqin etiladi. Maqolada o‘qitish jarayonini zamonaviy metodlar, axborot texnologiyalari va innovatsion yondashuvlar orqali boyitish zarurati ham tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: integratsiya, fanlararo bog‘liqlik, samaradorlik, kompetensiya, innovatsiya, tizimli yondashuv, kasbiy tayyorgarlik, o‘quv jarayoni, nazariya va amaliyot birligi.

Kirish

Hozirgi globallashuv davrida ta’lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — bu o‘quvchilarda va talabalarda chuqur, kompleks va amaliy bilimlarni shakllantirishdir. Ayniqsa, mutaxassislik fanlarini o‘qitishda o‘zaro bog‘liq fanlar mazmunini uyg‘unlashtirish, integrativ yondashuvdan foydalanish o‘qitish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

An’anaviy o‘qitish jarayonida har bir fan alohida o‘rganilgan bo‘lsa, integratsion yondashuv bu chegaralarni yo‘qotadi va o‘quvchiga bir butun tizimli bilim beradi. Bu yondashuv talabaning dunyoqarashini kengaytiradi, kasbiy fikrlashini rivojlantiradi hamda nazariy bilimlarni real hayotdagi amaliyot bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi. Shu sababli integrativ yondashuv zamonaviy ta’limda eng muhim innovatsion yo‘nalishlardan biri sifatida e’tirof etiladi.

Integrativ yondashuvning mohiyati va ahamiyati

Integratsiya — bu turli fanlar, bilim tarmoqlari va o‘quv faoliyatlari o‘rtasidagi o‘zaro aloqani ta’minlash jarayonidir. Pedagogik jarayonda integratsiya deganda, o‘quv predmetlari mazmunini uyg‘unlashtirish, bilimlarni bir butun tizimda anglashga yo‘naltirilgan yondashuv tushuniladi.

Mutaxassislik fanlarini o'qitishda integratsiya o'quvchilarda faqat bir yo'nalishga oid tor bilimlarni emas, balki umumiy, keng qamrovli kompetensiyalarni shakllantiradi. Masalan, iqtisodiy fanlarni o'rganishda matematika, axborot texnologiyalari va statistika bilimlari bilan uyg'unlik hosil qilinadi; texnik fanlarda esa fizika, informatika va texnologik fanlar bilan o'zaro bog'liqlik muhim o'rin tutadi.

Integrativ yondashuvning ahamiyati shundaki, u talabani mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va ijodiy yondashish qobiliyatini rivojlantiradi. Chunki fanlar o'rtasidagi bog'lanish orqali bilimlar izchil tizimga joylashtiriladi, bu esa o'quvchilarda "bilimlarning parchalanib ketishi" muammosini bartaraf etadi.

Integrativ yondashuvning ta'lim samaradorligiga ta'siri

Integrativ yondashuv o'qitish jarayonida quyidagi jihatlar orqali samaradorlikni oshiradi:

- Nazariya va amaliyot birligini ta'minlaydi. O'quvchilar o'zlari o'rgangan nazariy bilimlarni real hayotdagi misollar, tajribalar, loyihalar orqali sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
- Fanlararo tafakkurni shakllantiradi. Bir fan doirasida olingan bilim boshqa fanlarda ham qo'llanishi orqali o'quvchi mantiqiy, tizimli fikrlashga o'rganadi.
- Kasbiy kompetensiyalarni rivojlantiradi. Integratsiya mutaxassislikka oid bilimlar bilan birga kommunikativ, texnologik, tahliliy ko'nikmalarni shakllantiradi.
- O'quv jarayonini qiziqarli va ijodiy qiladi. Talabalar o'z fikrlarini turli fanlar nuqtayi nazaridan ifoda etish orqali o'z faoliyatlariga ijodkorlik elementlarini kiritadilar.

Misol uchun, pedagogika yo'nalishida o'qiyotgan talabalar uchun "psixologiya", "didaktika", "axborot texnologiyalari" va "nutq madaniyati" fanlarini integratsiyalash orqali ularning kasbiy tayyorgarligi yanada mustahkamlanadi. Bunday o'quv jarayoni nafaqat bilim beradi, balki o'qituvchilik mahoratini shakllantiradi.

Integrativ yondashuvni amalga oshirish yo'llari

Ta'lim jarayonida integrativ yondashuvni muvaffaqiyatli joriy etish uchun bir nechta muhim yo'nalishlar mavjud:

- O'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish. Fanlararo bog'liqlikni ta'minlash uchun o'quv rejalari va dasturlar bir-birini to'ldiradigan tarzda ishlab chiqilishi kerak.
- O'qituvchilarning hamkorlik faoliyati. Turli fan o'qituvchilari o'rtasida metodik hamkorlik yo'lga qo'yilishi, o'zaro darslar, loyiha ishlari, amaliy mashg'ulotlar tashkil etilishi zarur.

- Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish. Kompyuter dasturlari, virtual laboratoriyalar, multimedia vositalari fanlararo integratsiyani osonlashtiradi.
- Innovatsion metodlardan foydalanish. Loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim, klaster metodi, interaktiv mashg'ulotlar integratsiyani tabiiy tarzda amalga oshirish imkonini beradi.

Bu yo'nalishlarning barchasi ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi ijodiy muloqotni ham kuchaytiradi.

Integratsiyaning zamonaviy ta'limdagi roli

Bugungi kunda integrativ yondashuv zamonaviy ta'limning asosiy tamoyillaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. UNESCO va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyaga asoslangan ta'lim modelida ham integratsiya markaziy o'rinda turadi. Chunki zamonaviy mutaxassis faqat o'z sohasida emas, balki boshqa fanlar bilan bog'liq muammolarni ham hal eta olishi lozim.

O'zbekistonda so'nggi yillarda ta'lim tizimining modernizatsiyasi jarayonida fanlararo integratsiya tamoyillari keng joriy etilmoqda. Ayniqsa, "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" va "Yangi O'zbekiston – yangi ta'lim" konsepsiyasi doirasida ta'limda integratsiyalashgan yondashuv asosida o'qitish metodikalari ishlab chiqilmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mutaxassislik fanlarini o'qitishda integrativ yondashuv ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omilidir. Bu yondashuv o'quvchilarni keng fikrlashga, nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirishga, fanlararo aloqalarni anglashga o'rgatadi. Integratsiya natijasida talabalarda chuqur bilim, mustaqil fikrlash, tahliliy yondashuv, kasbiy kompetensiya va ijodkorlik shakllanadi.

Demak, ta'lim tizimida integrativ yondashuvni keng joriy etish — zamonaviy, raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashning eng muhim sharti hisoblanadi. O'qituvchilar esa o'z faoliyatida integratsion metodlardan samarali foydalanish orqali ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.

4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. *Modern Education and Development*. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. *NEW RENAISSANCE international scientific journal*. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. *Til va adabiyot.uz*. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. *Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology* ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.

